

Η ΚΝΕ στο δημοσιογραφικό λόγο Θέμα για εργασία

Κείμενα για σύγκριση και συζήτηση στην τάξη:

1. Ιωάννα Μάνδρου, «Τι δείχνει και τι φέρνει η απόφαση: Το δικαστήριο επισφράγισε το κατηγορητήριο για τη δράση και τη δομή της οργάνωσης», *Το Βήμα* 9.12.2003, σ. Α3 (ρεπορτάζ: «Δίκη “17N”»)).
2. «Απόφαση στο πλαίσιο προειλημμένων στοχεύσεων: Τέσσερις αθώοι και 15 ένοχοι», *Ριζοσπάστης* 9.12.2003, σ. 25 (ρεπορτάζ: «Η Δίκη της 17N»).

Παρατηρήστε τη χρήση τύπων και φράσεων όπως:

Ριζοσπάστης: διεξάχθηκε, προβοκατόρικα, κοινό περί δικαίου αίσθημα, «τραβηγμένες από τα μαλλιά», έλαβαν χώρα, εξάρθρωσης, χτεσινή, εκ των κατηγορουμένων, υπολοίπους, ενόχους, επί των ποινών κλπ.

Το Βήμα: απεδείχθη, επισφράγισε, κατηγορητηρίου, το βαρόνιον, αποφάσεως, κατηγορητηρίου, επιτάσσει, βαρυτάτη, επεφύλαξε, αντιθέτως, εμπράκτως, προανακριτικώς, επ' ακροατηρίω, ανάκλησης, ειρήσθω εν παρόδω κλπ.

Ας σημειωθεί ότι ορισμένες από τις παραπάνω φράσεις ενδέχεται να μην ανήκουν στις επιλογές του συντάκτη / της εφημερίδας αλλά στο (λόγιο) λεξιλόγιο της νομικής επιστήμης· ενδέχεται δηλαδή να είναι «αναγκαστικές επιλογές».

Ερευνητική διαδικασία για την επαλήθευση / διάψευση της υπόθεσης για την υφολογική / ιδεολογική διαφοροποίηση:

1. Να επαναλάβετε τη διαδικασία σύγκρισης με (ομόθεμα) κείμενα από διαφορετικές εφημερίδες. Σ' αυτό το προκαταρκτικό στάδιο θα μπορέσετε να εκτιμήσετε:
 - ποιες γλωσσικές μεταβλητές είναι περισσότερο χαρακτηριστικές (π.χ. συμφωνικά συμπλέγματα, μορφολογία επιρρημάτων, μεσοπαθητικοί τύποι, χρονική αύξηση, λόγιες μετοχές, στερεότυπες εκφράσεις κλπ.)
 - ποιες εφημερίδες (ενδέχεται να) παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη μεταξύ τους απόκλιση.
2. Μετά από την απαραίτητη αυτή προπαρασκευή, επιλέξτε τις εφημερίδες (τουλάχιστον δύο) καθώς και τις γλωσσικές μεταβλητές (τουλάχιστον πέντε) που θα εξετάσετε. Τα άρθρα των Χατζησαββίδη και Ιορδανίδου υποδεικνύουν ποιες γλωσσικές μεταβλητές ενδέχεται να είναι οι πιο χαρακτηριστικές για την έρευνά σας.
3. Ένα σημαντικό πρόβλημα με τις εργασίες του Χατζησαββίδη και της Ιορδανίδου είναι ότι υιοθετούν ένα στατιστικό σχεδιασμό χωρίς όμως να ποσοτικοποιούν τα δεδομένα τους. Το ερώτημα που πρέπει να σας απασχολήσει είναι: πώς «βαθμολογείται» κάθε γλωσσική μεταβλητή; Ενδέχεται να χρειαστεί να εξετάσετε και να συγκρίνετε το λόγο των εμφανίσεων ενός τύπου ή μιας έκφρασης σε σχέση με τη συνολική έκταση ενός κειμένου (το συνολικό αριθμό λέξεων).

4. Χρειάζεστε ένα λειτουργικό ορισμό της «ιδεολογικής» και της «υφολογικής διαφοροποίησης»:
- Ο Χατζησαββίδης και η Ιορδανίδου προϋποθέτουν ότι οι όροι «εφημερίδα της αριστεράς», «εφημερίδα του κέντρου», «εφημερίδα της δεξιάς» αποτελούν ανεξάρτητες μεταβλητές, μπορούν δηλ. να οριστούν χωρίς να χρειάζεται να καταφύγει κανείς σε γλωσσικές ή άλλες διαφοροποιήσεις. Είναι έτσι; Ενδέχεται διαφορετικές εφημερίδες να υιοθετούν κοινή ιδεολογική στάση απέναντι στο ίδιο ζήτημα. Ενδέχεται επίσης παρόμοιας ιδεολογικής τοποθέτησης εφημερίδες να υιοθετούν για κάποιο ζήτημα εντελώς διαφορετική στάση. Υπάρχουν στα κείμενα που εξετάσατε ενδείξεις ιδεολογικής διαφοροποίησης;
 - Πώς θα ορίσετε την «υφολογική διαφοροποίηση»; Αρκεί η διαφορά κύριου άρθρου – ρεπορτάζ; Μήπως πρέπει να εξετάσετε είδη δημοσιογραφικού λόγου με μεγαλύτερη υφολογική διαφοροποίηση; Περιμένετε να είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη η διαφοροποίηση του *Βήματος* από το *Ριζοσπάστη*, λ.χ., σε κείμενα βιβλιοκριτικής, σε κείμενα αθλητικής δημοσιογραφίας, σε επιφυλλίδες, σε ρεπορτάζ για την προεκλογική περίοδο, σε ρεπορτάζ για εργατικά ατυχήματα; Προσοχή: τα κείμενα που θα εξετάσετε πρέπει, κατά το δυνατόν, να είναι ομόθεμα.
5. Ταξινομήστε τις παρατηρήσεις σας σε πίνακες του τύπου:

	Ύψος 1	Ύψος 2
<i>Εφημερίδα 1</i>	γλ. μεταβλητή 1 γλ. μεταβλητή 2 γλ. μεταβλητή 3 γλ. μεταβλητή 4 γλ. μεταβλητή 5	γλ. μεταβλητή 1 γλ. μεταβλητή 2 γλ. μεταβλητή 3 γλ. μεταβλητή 4 γλ. μεταβλητή 5
<i>Εφημερίδα 2</i>	γλ. μεταβλητή 1 γλ. μεταβλητή 2 γλ. μεταβλητή 3 γλ. μεταβλητή 4 γλ. μεταβλητή 5	γλ. μεταβλητή 1 γλ. μεταβλητή 2 γλ. μεταβλητή 3 γλ. μεταβλητή 4 γλ. μεταβλητή 5

6. Ξεφυλλίστε τις σημειώσεις σας από το μάθημα της στατιστικής. Ποιο στατιστικό μοντέλο προσφέρεται για την ανάλυση των παραπάνω πινακοποιήσεων;

Άσκηση (ή/και θέμα για εργασία)

Σημαντικός δείκτης για τα γλωσσικά πρότυπα που υιοθετεί ο Τύπος είναι οι απόψεις των διορθωτών του, όπως εκφράζονται σε βιβλία για την ορθή χρήση του δημοσιογραφικού λόγου καθώς και σε μόνιμες διορθωτικές στήλες· βλ. Σ. Α. Μοσχονάς, «Οι διορθωτικές στήλες στον ελληνικό Τύπο» (www.media.uoa.gr/people/smoschon/).

Να συγκρίνετε τις απόψεις για τα γλωσσικά πρότυπα του δημοσιογραφικού λόγου των Θ. Καρζή («Οι παιδικές ασθένειες της νεοελληνικής και η αποτύπωσή τους στα ΜΜΕ»), Ν. Κυριαζίδη («Προτάσεις για την απλοποίηση της νεοελληνικής ορθογραφίας») και Κ. Τσουράκη («Διορθωτής: στιλβωτής του πνεύματος αλλά και γνώριμος του δαίμονα του τυπογραφείου»)· και οι τρεις ανακοινώσεις περιλαμβάνονται στον τόμο *Δημοσιογραφία και γλώσσα: Πρακτικά συνεδρίου (15-16 Απριλίου 2000)*, επιμ. Π. Μπουκάλας & Σ. Α. Μοσχονάς, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της Ε.Σ.Η.Ε.Α., 2001, 119-140. Μπορείτε να λάβετε υπόψη σας και άλλα δημοσιεύματα των συγγραφέων καθώς και να συγκρίνετε τις απόψεις τους με αυτές του Εμμ. Κριαρά, «Προϋποθέσεις για τη σωστή γλωσσική χρήση», *στο ίδιο*, 17-26.